

Povijesne crtice

Viša stomatološka škola, Split
direktor Škole doc. dr. Š. Kordić

Zubno-lijebnička djelatnost dra Vojtjeha Brides, općinskog liječnika na Braču, Pelješcu i Hvaru* (1875 - 1954)

Š. KORDIĆ

Kad sam stažirao u Splitskoj bolnici, 1935. godine, upoznao sam dra Vojtjeha Briedu, tada općinskog liječnika u Jelsi na otoku Hvaru. Jednostavan i prislan, stekao je među liječnicima veliki broj prijatelja. Cijenili su ga kao primjernog čovjeka i liječnika; odličnog dijagnostičara te svestranog liječnika-stomatologa i preventivca.

Ove godine, u povodu 17. obljetnice njegove smrti, građani Jelse namjeravaju u svom gradiću otkriti spomenik dru Briedi, kao znak trajnog sjećanja na dobročinstva, koja je za vrijeme 33-godišnjeg liječničkog rada učinio stanovništvu toga kraja. To me potaklo da nešto iznesem o radu skromnog, ali stručno izvanredno sposobnog medicinskog radnika, tim više, što je dr Brieda bio prvi stalni zubni terapeut na srednjedalmatinskim otocima.

Dr Vojtjeh Brieda, rođen je 12. svibnja 1875. godine u Židlohovicama u Moravskoj. Medicinu je studirao na Karlovom sveučilištu u Pragu, gdje je promoviran 1908. godine na čast doktora sveukupne medicine. Nakon završetka studija, službovao je kratko vrijeme — svega godinu dana u svojoj domovini i u Beču, a u siječnju 1909. godine, bio je poslan iz Beča na otok Brač, kao član stručne komisije, koja je imala zadatak ispitati uvjete za podizanje sanatorija za plućne bolesnike u mjestu Supetru. Na tom se poslu zadržao nekoliko mjeseci i to mu je bilo dovoljno da upozna i zavoli tamošnje ljude i taj kraj. Kad mu je bilo ponuđeno mjesto općinskog liječnika u Selcima (na Braču),

---

* Biografske podatke o dru Vojtjehu Briedi saznao sam susretljivošću prof. dr Helene Gamulin-Brieda i iz publikacije dra Nike Duboković-Nadalini: Biografski podaci o dru Vojtjehu Briedi, Periodični izvještaj Centra za zaštitu kulturne baštine Hvar, sv. 17, 1970

1954
875
—
1979 gm

odlučio je tamo ostati. U Selcima je službovao 12 godina, tj. do 1920, kad se odselio u Trpanj (poluotok Pelješac) na jednaku dužnost. Slijedeće godine otišao je u Jelsu, gdje je uz službu općinskog liječnika vršio poslove liječnika Okružnog ureda za osiguranje radnika. Godine 1945. bio je postavljen za upravitelja Zdravstvene stanice Jelsa i na tom je položaju ostao do umirovljenja, 1947. godine. Umro je u Jelsi, 26. kolovoza 1954. godine, od angine pectoris, u 80. godini života i 46. godini javnog zdravstvenog rada.

Dr Vojtjeh Brida.

Liječnički rad dr a B r i d e bio je veoma plodan i svestran, ali tema ovog prikaza je naročito njegova zubno-liječnička praksa.

Najprije ćemo spomenuti da je dr B r i d a u studiju opće medicine na Karlovom sveučilištu u Pragu imao predmet »zubno liječništvo«, koji je slušao tri semestra (1898. i 1899. godine) kod prof. dr a E. N e s s e l a. U to je vrijeme vršio praktične vježbe vađenja i punjenja zubi. Taj je predmet kolokvirao s odličnim uspjehom. Iz dokumenata smo saznali da je dr B r i d a, iako još student medicine, (godinu dana — 1903—1904) radio u zubnom ambulatoriju dr a D v o ř á k a u Prostejevu u Moravskoj, a 9 mjeseci je radio u ambulatoriju dr a P a c a l a, zubnog liječnika u Pragu (1907). U tim je ordinacijama obavljao različite zubno-liječničke poslove.

Primivši dužnost općinskog liječnika u Selcima, dr B r i d a je vodio dvije ordinacije: jednu opće medicine, a drugu zubno-liječničku. U ambulanti opće medicine pomagala mu je sestra bolničarka (najčešće njegova supruga), a u zubnoj ordinaciji, zubna asistentica i zubni tehničar. Imao je i nekoliko učenika

zubne tehnike, koji su kod njega stekli odgovarajuću kvalifikaciju, u skladu s tadašnjim zakonskim propisima.

U ono se vrijeme mali broj liječnika bavio liječenjem bolesti usta i zubi. Dr B r i d a je bio rijetka iznimka pa je njegov liječnički rad ujedno predstavljao i važnu etapu u povijesnom razvitku zubnog liječništva na srednjedalmatinskim otocima. Kao liječnik opće medicine, pravilno je shvaćao mjesto i važnost stomatološkog rada, a zub je smatrao važnim sastavnim dijelom čovječjeg organizma.

Kratko vrijeme nakon dolaska d r a B r i d e u Selca, pročulo se na otocima Braču i Hvaru za njegov rad liječnika opće medicine i zubarstva. Ubrzo su se njegove ordinacije počele puniti bolesnicima. Za intervencije iz oblasti stomatologije nije trebalo da pacijenti putuju u Split, do tada najbliži grad, u kojem je radilo nekoliko zubnih liječnika. Bila je to blagodat za tamošnje žitelje. Kotarsko poglavarstvo u Hvaru odalo je jednom zgodom d r u B r i d i i pismeno priznanje za njegov rad na području zubnog liječništva. Ministarstvo narodnog zdravlja u Beogradu priznalo mu je 1927. godine naslov »zubar«. Međutim, poznato nam je da se dr B r i d a nije nikad koristio tim naslovom, već se i nadalje potpisivao kao »općinski liječnik« iako je obavljao sve zahvate i radove iz oblasti dentalne kirurgije, konzervativnog liječenja zubi i zubne protetike. Zahvate u usnoj šupljini je vršio stručno i pedantno, posvećujući pri tome veliku pažnju asepsi.

U ono doba, kad je preventivna misao kod nas bila poznata samo malom broju liječnika, dr B r i d a je bio pionir te misli. Kao općinski liječnik, redovito je kod sistematskih pregleda školske djece obavljao i preglede usne šupljine. Davao je savjete djeci i roditeljima, kako da čuvaju zdravlje svojih zubi. Često je govorio da je jabuka najbolja zubna pasta. U granicama svojih mogućnosti, vršio je tu i tamo sanaciju zubnog karijesa djece, znajući da su u toj životnoj dobi rezultati profilaktičkog rada najbolji.

Još u vrijeme prvog svjetskog rata, dr B r i d a je osjetio kako mu oslabljeni vid ne dopušta intenzivnije bavljenje zubarskim poslovima. Zato je pozvao dentisticu M a r i j u O n j e z d c k u iz Čehoslovačke i povjerio joj rad u zubnoj ordinaciji, uz svoju pomoć i nadzor. Teže i kompliciranije slučajeve, osobito one iz dentalne kirurgije, obrađivao je i dalje sam.

Mnogo je veće zasluge dr B r i d a stekao u općem medicinskom radu i treba spomenuti da je posjedovao vrlo široku medicinsku erudiciju, kojom je kao i sposobnošću, daleko premašio opću razinu ondašnjih liječnika opće medicine. Naime, u ono se vrijeme bio mali broj liječnika specijalista, uglavnom u većim gradovima pa je liječnik sveukupne medicine bio primoran intervenirati i liječiti bolesnike s bolestima svih područja medicine. Zbog toga su liječnici malih dalmatinskih općina, često posjećivali klinike i druge ugledne medicinske ustanove, da bi upotpunili svoju medicinsku naobrazbu i praktičnu spremu i da bi mogli ukazati liječničku pomoć i u težim i kompliciranijim slučajevima. Dr B r i d a se je doista, odlikovao među njima. Pohađao je tečaj ginekologije kod dr W a z k e a u Bolnici u Celju (1927), tečaj interne medicine u Karlovom sveučilištu u Pragu (1931), tečaj neurologije na Medicinskom fakultetu u Beču (1935) itd.

Medicinski rad dr. a B r i d e karakterizira velika temeljitost i solidnost, jer je njegov rad bio uvijek potkrijepljen ozbiljnim studijem svakog pojedinog slučaja te laboratorijskim i drugim pretragama. On je bio jedan od rijetkih liječnika, koji je osim različitih analiza, vršio i preglede fecesa za utvrđivanje parazitnih bolesti.

D r B r i d a je s velikim interesom pratio domaću i naročito stranu medicinsku literaturu i bio je stalno informiran o znanstvenim dostignućima. Uz bogato medicinsko iskustvo, ulagao je mnogo vlastite inicijative u praktični rad. Konstruirao je poseban tip parne kupelji, termostata na petrolejski pogon za uzgajanje bakterijskih kultura i šinje za imobilizaciju kostoloma. Zabilježeno je nekoliko njegovih znatnih uspjeha na polju preventivne medicine: asanacija jelšanskog područja od trbušnog tifusa i eradikacija malarije. Zato se dr. a B r i d u ne smije promatrati samo kao ordinacijskog liječnika, koji liječi bolesne ljude, već i kao liječnika preventivca, koji suzbija bolesti pa bismo ga mogli uvrstiti u red tadašnjih najistaknutijih liječnika specijalista opće medicine. Osim toga, treba naglasiti da je dr. B r i d a bio nadaren izvanrednim pamćenjem, silnom energijom za rad te dobrotom i dubokim humanim osjećajem prema bolesnom čovjeku.

Posebno ističemo skrb dr. a B r i d e za bolesnike i ranjenike u narodno-oslobodilačkom ratu. Za potrebe NOB-a poklonio je jednu pokretnu ambulantu. U selima jelšanskog kraja organizirao je medicinske punktove s lako prenosivim kovčezima, u kojima su se nalazili lijekovi i zavojni materijal, a on je priučio i osoblje i osposobio ga za pružanje hitne medicinske pomoći. Za svoj rad, dr. B r i d a je bio odlikovan Ordenom rada II reda (1950) i Ordenom zasluge za narod II reda (1952).

Iako porijeklom Moravac-Čehoslovak, dr. B r i d a je uvijek osjećao da je ovdje njegova druga domovina. U dugogodišnjoj vrlo plodnoj liječničkoj praksi nije stekao nikakav imetak, a nije to niti mogao, jer u ordinaciji nije nikad naplaćivao honorar. Takvim humanim postupkom, dr. B r i d a je stekao poštovanje i zahvalnost svojih mještana, kojima je stavio na raspolaganje svoje umne i fizičke sposobnosti. I u dubokoj starosti, odlazio je bolesnicima, a po potrebi i po besputnim selima tog kraja.

D r B r i d a može poslužiti kao uzor mladim liječničkim naraštajima, kao primjer profesionalne etike, čestitosti, humanosti i požrtvornosti.